

NEDĒLAS APSKATS

LATVIAN WEEKLY NEWS

Nr 76

Piektdien, 1948 g. 5. martā

3. gads

Mūžīgā pavēle

Martā sākumā ir divi piemināmas dienas, kas saistās ar Latvijas atbrīvošanas cīņu rīta cēlonu. 1919. gada 3. martā no Ventas sākās kalpakiešu uzbrukums, kas sekmīgi ievadīja ielenieku padzišanu no mūsu zemes. Bet jau tā paša gada 6. martā kriti topošās armijas pirmais virspavēlnieks pulkvedis Oskars Kalpaks — dēdīgs patriots un krietns karavīrs. Šis sāpīgais zaudējums gan dzīli satrauca latviešu sabiedrības, it īpaši karavīru prātus, taču viņu kaujas sparus tas nemazināja. Gluži otrādi — viņu gars iekāpa spilspilnā kvēlā, un nāves plauto vietā stājās jauni cīņu talcīnieki, kuru skaits augtīn auga reizē ar atbrīvotās zemes platību, līdz kā mēr pieplūdīta bij kritušā pulkveža pavēle.

Šī pavēle ir mūžīga. No pagužēlī pasaužēlī nēstā, tā atskan no pasužēlī tūlumiem un ir vienāda visos laikos. Kā Vēstura un Nameja vīriem, kā latviešu strēlniekiem un Latvijas atbrīvotājiem, tā arī paša pēdējā kara cīņtālījiem un šodien visiem un ikvienam latvietim šī pavēle ir svēta un sirīs ierakstīta: par Latviju!

Šī pavēle mums jāpilda tāpat, kā tā pildīta pirms mums. Gan nav vaira saskaitāmi cīņā kritušie, kas izrauti no mūsu pašu ierindas, taču smagie zaudējumi var mūs gan skumdināt, bet nedrīkst darīt šaubīgus, nedz gēvus. Mācīsimies no kalpakiešiem: lai pārbaudījumi rūda mūs cietus, un ciešanas sakaltē kvēlus. Kaut virsvēlnieks kritīs, taču pavēle ir dzīva!

Trimdas dziesmu svētki

Sakarā ar pirmo latviešu dziesmu svētku 75 gadu atceri šovasar Bavārijas latviešu organizācijas ierosinājusies rīkot dziesmu svētkus pēc 1946. g. dziesmu dienu parauga. Svētkus paredzēts rīkot visā apgabalā apjomā noteiktā centrā. Sagatavošanas darbu vadība pagaidām uzturēta Franku novada dziesmu dienu rīc. kom. prezidijam, kas ierosinājis svētkus rīkot maija otrā pusē Rīsbachas vai Valkas nometnēs.

Bavārijas apg. komiteja izsludinājusi sacensību kora dziesmām, kurā paredzētas trīs godalgas 500—1000 RM apmērā. Skandarbī sacensībā jāiesniedz līdz 3. g. aprīlim BALK, Valkas nometnē. Žūrija uzskaitīti: prof. A. Abele, J. Poruks, A. Kalnājs, V. Bērkalns un K. Lesiņš.

PASAULES NOTIKUMI 7 DIENĀS

Pēdējo dienu notikumi: demokrātijas likvidēšana Čehoslovākijā un Pad. Savienības ultimātīvā prasība Somijai, paštrinājusī nosakojuma maiņu nevien Rietumvalstīs, bet arī ASV. Daudzi neticīgi tagad sāk redzēt komūnismu un Pad. Savienības eksperimentu politiku parēiz un attiecīgā perspektīvā. Pat solīdās un atūrtīgās Londonas "Times" pēcšiem notikumiem ievadrakstā pirmo reiz asi uzbrūk Pad. Savienībai.

Čehoslovākijas ministru prezidents Gotvalds pirms dažām dienām paziņoja komūnistiskās valdības programmu. Tāni paredzēts izstrādāt jaunu satversmi, sagatavot parlamenta vēlēšanas, ko šai sakarībā no 26. maija pārceļ uz vēlāku laiku, reālīzēt agrārreformu, sadalot bezzemniekiem visas tās saimniecības, kas lielākas par 50 ha, izdarīt rūpniecības nacionalizāciju un izdzināt no pakļaut valsts kontrolei. Ieceltās rīcības komisijas turpina valsts tīrīšanu no reakcionāriem elementiem. Cik tāli ir spēcināto un atcelto oficiāli neizpauē. Pēc "Daily Telegraph" zinām no ārlietu ministrijas atlasīti 60, bet no ārējās tirdzniecības ministrijas 200 darbinieki. No Prāgas Universitātes izslēgts rektors un 21 profesors. Tā kā studenti apvienība viskrasāk protestēja pret komūnistu apvērsumu, tad visiem studentiem, pirms viņu pieļaušanas pie gāla pārbaudījumiem, jānod uz ticības zvērests jaunajai valdībai. No žurnālistu apvienības izslēgti vairāki desmiti žurnālistu, starp tiem arī bij. ministrs Ribka, un aizliegti 27 ārzemju laikraksti. Trīs ārzemju radiofonu korespondentiem, arī BBC pārsūtvīti, aizliegts ziņojumu nodotānai izmantot Prāgas radiofonu. Tieslietu ministrs Čepeka deklarēja, ka no nekomūnistiskām partijām izslēgts visus jaunai valdībai nevēlamos tagad vada Tautas fronte. Visu partiju jaunatnes organizācijas likvidētas locekļus. Visu valsts politisko dzīvi un jaunatne iesatīta komūnistiskā

jaunatnes organizācijā. 10. martā sanāks parlamenta, lai uzklusītu ministru Gotvalda ziņojumu. Līdz tam laikam savu darbu būs beigušas arī rīcības komisijas.

Gotvalds kādā plašā zemnieku sanāksmē, paziņojot lēmumu par lauku saimniecību sadalīšanu, uzsvēra, ka nekādās kolektivizācijās nebūs. Turpretim Maskavas radiofons jau 9. februārī ziņoja, ka visos jaunās austrumu demokrātijas, tā tad arī Čehoslovākijā, atzinušas, ka mazās saimniecības nav dzīves spējīgas un tāpēc jāspvieno, lielās kolektīvās saimniecībās kam ļoti labu priekšzīmi dod Pad. Savienības kolhozi. Londonas radiofons, komentējot šos pretējos apgalvojumus, norāda, ka komūnistiem mēli ir parasts cīņas ierocis, un dēchu komūnistam Gotvaldam mēli pašreiz ir nepieciešams, lai dēchu zemniekus noskapotu sev labvēlīgi. Vispār Londonas radiofons par Čehoslovākijas un Somijas notikumiem ir tais ieskatos, ka tie var paštrināt jauna kara sāksanos. Ar savu agresīvo rīcību Pad. Savienība ir palielinājusi kara iespējāmību. Maskavas spekulē uz rietumu valstu pacietību un nevēlēšanos karot, bet tā kādā brīdī var pievēlities un var sākt darboties lielgabali. Pēc Londonas radiofona ieskata nākošie mēneši būs kritiskākie Rietumvalstīs vēsturē.

Daudzi jau bažīgi jautā, kas būs nākošais Maskavas upuris Grieķija, Turcija, Irāna, Itālija, Vācija, Austrija vai Francija. Iespējams, ka Itālija būs tā pret kuru Pad. Savienība tagad pastiprinās savu spiedienu. Itālijā komūnistiem ir liels iespējams ārodorganizācijās, viņus atbalsta sociāldemokrāti, un 18. aprīlī Itālijā paredzētas vispārējas vēlēšanas. Bet komūnistī, kā redzāms, pašreiz nevēlās ļaut attīstībai nonākt līdz vēlēšanām, jo labi zina, ka tāns vairākumu negūs. Ministru prezidents de Gasperi kādā vēlēšanu runā izteicās, ka arī Itālija komūnistī jau no-

organizējusi rīcības komisijas pēc Čehoslovākijas parauga. Bet Itālijas drošībai par labu nāk tas apstāklis, ka to neapdraud padomju karaspēks, un bez tam prezidents Trumanis ir apsolījis militāru palīdzību, ja Itālijai draudētu briesmas.

ASV Senāta ārlietu komisijas vadītājs sen. Vandenbergš debātes uzsvēra, ka notikumi Čehoslovākijā un Somijā pierāda, ka Eiropas palīdzības programmas realizēšanu nepieciešams pastieidzināt. Viņš uzacīnāja Senātu apstiprināt 5,3 miljārdi dol. izsniegšanu pirmajos 12 mēnešos, jo tas nepieciešams trešās pasaules kara aizkavēšanai. Vandenbergš iesūtīja par Rietumvācijas iesatīšanu Maršala plānā un uzsvēra, ka plāna izdošanās vai neveikums ir atkarīga no Rūras apgabala. Vandenbergš aicināja Senātu palīdzības likumprojektu pieņemt vēlākais līdz 15. martam. Pēc tam to apspriedīs Tautas vietnieku nams, un cerams, ka Kongress varēs likumprojektu pieņemt līdz 1. aprīlim, kā to vēlējis prezidents Trumanis.

Lielbritānija un Francija sasauca 15. martā Parīzē 16 Maršala plāna apvienoto valstu konferenci. Šai konferencē piešķīri ļoti lielu nozīmi, jo tāni piedalīties Bevins. Bido un pārējo valstu ārlietu ministri, kas lems par pastāvīgas organizācijas radīšanu Maršala plāna realizēšanas nodrošināšanai. Pēdējo dienu notikumiem pastieidzinājusi arī apspriedes par Rietumvalstīs apvienības izveidošanu, ko bijušais britu ārlietu ministrs Idens apņēmās par vienīgo iespēju Rietumvalstīs gēbšanai no austrumu tirānijās. Piektdien Briselē jau sanāca Lielbritānijas, Francijas un Benelux valstu pārstāvji, lai lemtu par apvienības noslēgšanu. Lielbritānija ir tais ieskatos, ka Rietumu apvienība katrā ziņā jāizveido līdz šī gada beigām.

Apakānams debātes par valsts aizsardzību britu aizsardzības ministra

Lai raksta izdevēja: Baltijas centrālās padomes Latvīšu pārsūtvībe.
Atbildīgais redaktors: Voldemārs Dulmanis
Apgādes strodas: (21a) Detmold, Wittjastē. &
Redakcijas adrese: (21a) Latvian DP Camp Augustdorf b Detmold
Abonēšanas maksas: kolektīviem abonentiem RM 2.—, atsevišķiem abonentiem līdz 3 eka. Iesūtīt — RM 3.50, uz Angliju, Kanādu, ASV un citām valstīm — RM 5.— mēnesī

Jaunajai LCP sanākot

Jaunā Latvīšu centrālā padome, pirmo reiz ievēlētā tiešās vēlēšanās, beidzot sanākusi savā pirmajā sesijā. Lai gan līdzšinējās padomes pilnvaras izbeidzās jau pagājušā gada 1. decembrī, nepilnīgo vēlēšanu noteikumu dēļ vēlēšanu un pārvēlēšanu procedūra stipri ielēga un jaunā padome savu darbu var sākt tikai tagad, t. i. 3 mēnešus pēc šī termiņa. Tas nozīmē, ka LCP darbs vismaz 3 mēnešus ir stāvējis uz vietas. Šādu parādību nebūtu nevar atzīt par normālu, tāpēc nākotnē tā katrā ziņā jānovērš.

Nupat sanākušā ir jau trešā latviešu bēgļu ievēlētā Centrālā padome no kuras ceram un sagaidām, ka tā vislielāko vērību pievērsīs bēgļu tiešo un neatliekamo vajadzību kārtīšanai. Par līdzinējo padomi to nevar teikt. Tā ir vairāk nodarbojusies ar dažu savu amata personu skrīninga lietām nekā bēgļu vajadzībām. Tāpat līdzinējam LCP nelaimīgā kārtā nav veicies ar bēgļu vienības, sadarbības un saprašānas izveidošanu. Tāpēc no jaunās padomes jāvēlās, lai tā personu kulta vietā, kas tūkal var sašķelt mūsu trimdas draudzi, ne to vieglo, visus jautājumus apspriestu un izšķīrtu vienīgi no liederības un lietiskības viedokļa. Tad LCP vairs nebūs divi naidīgi nogrūpējumi — mūsējie un jūšējie, bet tā tiešām kļūs par visas bēgļu saimes centrālo pārstāvību un aprīpes darba vadītāju. Par visām lietām bēgļu organizāciju dzīvē neder un tāpēc atmetama Kaseles sesijā deklarētā vadības ideja, ka vienīgais faktiskais trimdas dzīves vadītājs ir LCP priekšsēdis. Šī ideja nav piemērojama mūsu laikam un, izņemot tukšus nepildītus solījumus, neko pozitīvu bēgļu dzīves kārtīšanā nav devusi.

Atmetama arī līdzinējamā lūzīju politika, it kā tūkal bēgļu organizācijas būtu tiesīgas un spējīgas kārtīt latviešu lietas emigrācijā un jāizbeidz neatkarīgās Latvijas institūciju darbības apkarošana vai noliecīšana nevien vārdiem, bet arī darbiem.

Mums ļoti visiem ir viens kopējs mērķis — brīva un neatkarīga Latvija. Tāpēc liktos pats par sevi saprotams, ka atbalstāms ikviens cīnītājs un sekmējams ikviens likumīgs un tiesisks pasākums un iestādījums, kas var palīdzēt un palīdz šo mērķi sasniegt. Pašreizējā izšķīrējā laikā, kad cīņa starp divi pretējām pasaulēm kļūst arvien asāka, mēs nedrīkstam aistāt neizmantotu nevienu iespēju panākt mūsu lietas taisnīgu nokārtojumu, nedrīkstam aistāt nevērtas nevienas durvis, par kurām mums kļūtu zināms, ka aiz tām var tūkl lemts par mūsu tautas un valsts likteni. Bet ne visiem mums ir iespējams šīs durvis pavērt, tāpēc neliekām kāju priekšā tiem, kas to spēj un var. Vienīgi no daudzo atsevišķo pozitīvo spēku kopumas var izaugt tas lielais kopējais spēks, kas, vadīts uz vienu mērķi, spēš mūs atkal aizvest atpakaļ dzimtenē, kad mūsai laiks būs pienācis. To nesaprast vai neatzīt būtu vislielākā mūķība.

Kas pārvalda Baltijas jūru

Pēc kompetentu amerikāņu aprīdu informācijas PSRS pēdējā laikā izcīlu uzmanību vēlt flotes un aizsardzības ierīču stiprināšanai un izbūvei Baltijas jūrā. Pašlaik padomju jūras spēki koncentrētoles galvenokārt 4 vietās: Murmanskā, Baltijas jūrā, Melnajā jūrā un Portartīros un Vladivostokas rejonā. Vislielākie flotes spēki paredzēti tieši Baltijas jūrā un Klusajā okeānā. To kodou sastāda zemūdenes, iznīcinātāji un kaujas kreiseri. Šīs vienības vēl papildinās ar jaunbūvējamiem bazu kuģiem. Padomju flotes zemūdeņu skaitu vērtē uz 200. Daļa no tām būvēta Vācijas padomju jūras un ir pilnīgi jauna tība kas nav apkarojams ar līdzinējamām pretzemūdeņu ierīcēm.

IRO plāno plašu emigrāciju

IRO konferences 5. sesijā Zenevā pieņēma budžeta lēmumu no 1948. g. 1. jūlijā līdz 1949. g. 30. jūnijam 155 milj. dol. Lai uzturētu 603.255 bēgļus, viņu aprūpei 1948/49. g. paredzēti 75 milj. dol., nerēlnot netīcīgo palīdzību graudā, medicīnisko palīdzību, skolas un pārkološanu. Repatriācijai un emigrācijai paredzēti 58,3 milj. dol., pie kam kalkulēts, ka emigrēs 485.350 personu, no kurām 62% nāks no nometnēm. Šim pašam nolūkam pievienoti vēl 5 milj. dol. paredzētiem emigrācijas izdevumiem, ārkārtot, ka

tos segs valdības saskaņā ar solījumu piedalīties ar brīvprātīgu ziedojumiem. Lai emigrāciju varētu organizēt lielā stilā, konference nolēma griezties pie valdībām ar uzsaukumu šos brīvprātīgos ziedojumus dot. Tāpat griezties arī pie valdībām nēbiedrēm ar lūgumu atbalstīt emigrāciju.

IRO statūtos līdz šim ratificējušas 13 valstis, bet vajadzīgas 15. Lielas rūpes sagādā valstu maksājumi bloķētos kontos kas neļauj IRO rīkoties ar visiem līdzekļiem un veikt visus uzdevumus.

Kas aiz tā slēpjas?

"Daily Telegraph" raksta, ka nesen Anglijā vietējie strādnieki no jauna protestējusi pret ārzemju strādnieku — konkrētā gadījumā poļu — pielaišanos darbā. Starpgadijums norisinājās kādā Ipsvičas mašīnfabrikā, kurās 900 strādnieki saņēmuši paziņojumu par drīzumā paredzamo poļu strādnieku iesatīšanu darbā, piedraudējusi atstāt fabriku.

Pēc oficiālo aprīdu informācijas attiecīgajā nozarē valda liels darba spēka trūkums un produkcija, salīdzinot ar priekškāra līmeni, noslīdējusi par 40%. Šī parādība arī ir īstais iemesls ārzemnieku iesatīšanai reāzānā. Par to mums pazīstamais strādnieku partijas deputāts R. Stoks, kas ir Ipsvičas fabriku direktoru padomes priekšsēdis, bija izdevis īpašu apbrītraktu labvēlīgo nosakojuma radīšanai paredzētām akcijām. Neskatoties uz to, strādnieku vairākums stīrgalvīgi turas pie ieskata, ka valdība negrib fabrikām sameklēt pašu britu strādniekus.

Aleksandrs izteicās, ka Lielbritānijai jābūt stiprai. Viņš norādīja komūnistu priekšlikumu samazināt bruņoto spēkus par 50% un norādīja, ka Pad. Savienība neimtīgi brūpojas, lai ar savu varu pakļautu sev pārējās valstis. Rietumvalstīs šādos apstākļos nevar atbrūnoties.

Prēģā notikušajā panslavu kongresā Pad. Savienības delegāts aicināja visus uz karu pret imperālistiskajiem rietumiem. Grieķijā apcietināti 60 jūrnīki, kas bija organizējuši kara flotes sacelšanos un gribējuši kara kuģus nodot nemierniekiem. Atēnās apcietināti vairāki simti komūnistu. Palestīnā žīdu teroristi izdarījuši atentātu pret Kairas — Haifas ārzemnieku. Nonāvēti 26 un smagi ievainoti 35 britu karavīri. Britu virspavēlniecība paziņojusi, ka britu karaspēks turpmāk visus uzbrukumus apkaros ar ierīcēm.

Tā neeksplodēja

Sensacionāla informācija par padomju atombumbu

Sveices laikraksta „Die Tat” publicē interviju ar kādu padomju atoma tehniķi, kas pats piedalījies pirmās padomju rūpnīcās ražotās atombumbas izmēģinājumos. Viņa izteikums, kas pa tam parādījušies arī citu zemju presē, daļa gan apstrīd, tomēr visa informācija par pirmajiem nesekmīgajiem atombumbas izmēģinājumiem un par padomju atombumbu vispār, cik lietas, nākt no šī paša avota, kas pārējai pasaulī paver vienīgo ieskatu padomju atoma ražošanas noslēpumos.

Polu inženieris Staņislavs Kozieļskis kā radikāls sociālists Pilsudska valdības laikā strādājis internēto nometnē Brestļitovskā. 1939. g. padomju spēkiem okupējot Austrumpoliju, viņš stājies Maskavas dienestā. No sākuma viņam uzticēti svarīgi postenis bruņošanas rūpnīcībā, bet 1946. g. viņš aicināts par darbinieku Ipašā komisijā, kas darbojusies Staļina vadībā un kurai bijis uzdots steidzīgi ķerties pie stromenerģijas pēlīšanas un atombumbas ražošanas. Radīti vairāki pēlīniecības centri, no kuriem galvenais Irkutskas apgabalā. Pēc amerikāņu parauga iekārtota atombumbu rūpnīca Sterlītamakā, Urals kaimos. Par tās direktoru kļuvis Ivans Rīkņņevs, bet inž. Kozieļskis — par tā palīgu.

Rūpnīca ierīkota mežu vidū, kādreizējās ogkraktuves. Tā stingri norobežota no ārpusaules, darbinieki rūpīgi izmeklēti un nozvērināti kļuši. Fabrikā iekārtota rinda lieliski apgādātu laboratoriju un speciālu darbnīcu. Pēdējās bijušas trīs: atombumbas čaulu ražošanai, precīzijas instrumentu pagatavošanai un montāžai. Ražošanas plānus izstrādājis Ipašā komisija prof. Joffes un Dr. Kapicas vadībā, kurā ietilpuši arī vācu zinātnieki prof. Herca, Maksis Stejnbeks u.c. Ražošana uzsākta, izmantojot pieredzi, kāda gūta Dr. Kapicas vadītajās atomfizikas laboratorijās Čarkovā, kur pētījumi uzsākti jau 1935. g.

Kozieļskis atbildīgais amatā ticis, pateicoties ģen. Vasiljevas protekcijai un polu komunistu Ribaka ieteikumam, ar kuru tas kopā atradies jau minētā internēšanas nometnē. Sterlītamakas rūpnīcā pēc Staļina rīkojuma pirmās gatavās atombumbas vajadzējis izlaist vēlākais 1948. g. 1. janvārī. Pēc tam būtu sākusies sērijveida atombumbu produkcija.

Sņemot ražošanas rīkojumu, nekavējoties pie darba stājies Ipašā laboratorija tiešā prof. Joffes, Dr. Kapicas un krievu fiziķa Vavilova

vadībā. Čarkovas laboratorijās gūtā pieredze papildināta ar informāciju, kas saņemta no ģermāņu Kozieļskim uzticēta mehāniskās darbnīcas vadībā. Pēc atomkomisijas uzdevuma tās uzdevums bijis atrast dispoziitvu, kas dotu iespēju konstruēt atombumbu ar iespējami īgu laiku degli. Kad 1947. g. augustā darbnīca paziņojusi, ka eksplozijas dispoziitva rīcībai ar laiku degli atrasta, sākti priekšdarbi pirmās atombumbas konstrukcijai. Tas veikts trieciena tempā un jau tā paša gada 17. augustā pirmā atombumba nodota izmēģinājumam. Tās sprāgstķermenis svēris 850 g un sprādziena dispoziitvs tā iekārtota, lai bumba eksplodētu pēc 2 st. un 45 min. Izmēģinājumam izraudzīta kāda vieta Urals mežos, pietiekamā atālumā no apdzīvotām vietām. Visi bijis sagatavots, aprēķināts un paredzēts — tikai pirmās eksperimenta cietis liktenīgu neveiksmi. Pirmā padomju atombumba nav eksplodējusi.

Neveiksme radījusi trausmi visā padomju atompēlīniecības pasaulē. Nekavējoties iecelta izmeklēšanas komisija, lai atklātu vainīgo. Ipaša uzmanība pievērsta jau minētajām darbnīcām, meklēti pat iedomāti sabotieri. Darbnīcu vadītāji atstādi-

nāti no amatiem un aicināti uz Maskavu MGB (valsts drošības ministrijas) priekšā. Taču apcietināšanas izpalikušas. Vienīgi uz kādu laiku deportēts Dr. Kapica. Tas darīts ar apdomu, jo arī PSRS atomenerģijas pēlīnieku ir maz.

Maskavā izaicināti paturēti tomēr Ipašā MGB uzraudzībā. Te Kozieļskis izdevies uzraudzības organus maldināt un nokļūt Minskā, no kurienes viņš sasniedzis Poliju un Čehoslovākiju. No turienes tam izdevies nokļūt Parīzē.

Intervijas nobeigumā Kozieļskis norādījis, ka nav šaubu par iesāktā darba turpināšanu vēl straujākā

Kāds no tautiešiem, kas iebraucis Austrālijā ar pirmo DP transportu, raksta: Lai gan ir vasaras vidus, tomēr par pārmērīgu karstumu nevar sūdzēties. Cik dienas ir karsts, tik nakti vēss; dažu nakti salst pat ar 3 segām. Dienā gan karstums sasniedz 55 grādu C. Vakari ļoti patīkami. Krēsla iestājas jau 7.30, un 8.30 ir pilnīga tumsa.

Ir jau sākusies izvietošana darbos. Darbi dažādi: dzelzceļu būves, meža darbi, brūnoglū virzemes raktuves, cinka raktuves, līnu, papīra, kondensētā piena fabrikas, spēkstaciju būves, apūdeņošanas iestādes un uz 8 nedēļām pie augļu novākšanas. Alga caurmērā par 40 stundu nedēļu svārstās no 4.15 līdz 5.5 mārč., atšķirino-

tempa. Galvenais — padomju atompēlīnieku rīcībā ir lieliskas terices un aparāti. Tāpat būtu mulķība apstrīdēt atombumbas ražošanā iesaistīto zinātnieku un tehnīku zināšanas. Pēc viņa domām pirmās atombumbas neveiksme izskaidrojama ar eksplozijas dispoziitva nepilnībām. Viņš domā, ka nekādā gadījumā kļūds nevarētu būt sprāgstvielu maisījuma sastāvā. Kāmer, atskaitot Kapicas deportāciju, atompēlīnieku kadrs palicis neskārtis, lielākas pārmaiņas saakar ar pirmo neveiksmi droši vien skārušas inženieru un tehnīku kadrus. Taču virzienā arī MGB meklējusi galvenos vainīgos. Bet pārmaiņas šajos kadros nekādā gadījumā nevar traucēt un iespaidot to, kas atjaunoti mēģinājumi jaunu atombumbu konstrukcijā Padomju Savienībā noved pie pozitīva iznākuma un pirmajam patiesi darbīgajam padomju atombumbām.

Izvieta darbā

uzturu, dzīvokli un novilkumus. Darbus izvēlēties nevar, kur nozīmē, tur jāiet. Darba vietas neatrodas Ziemeļaustrālijā un Kvīnslendē, kur mums nepiemērots klimats, bet pārejos piecos Austrālijas apgabalos.

Man būs jādodas uz 8 pedēļām pie augļu — apelsīnu, citronu, fīrīku un viņogu — novākšanas. Mūs, apmēram 200, kas dosies šinī darbā, uzska par laimīgiem, jo darbs nav grūts un izpelnja laba. Sievietes peļnot caurmērā 7, bet vīrieti līdz 14 mārč. nedēļā. Un pēc tam, par ko gan vēl pagaidīsim grūti spriest, gaidot labākus darbs. Zīmīgi tas, ka augļu novākšanā iesaistīti pat tādi, kuriem pilnīgas arodzināšanas.

No pazīstamiem daži aizbrauca uz Adelaidi apūdeņošanas darbos ar 4 mārč. 16 šil. algu. Citi devušies pie spēkstaciju būvēm ar 5 mārč. 3 šil. nedēļas izpelnju.

Cigarettes maksā 6 pensus gabalā, tabaka 2 unces — 3 šilīni, vīns 2 šil. 6 p. līdz 5 šil. pudelei, alus 2 šil. litra. Viskijs /80%./ no 8 līdz 14 šil. Uzvalks, ar kuru Vācijā esošās drēbes nevar salīdzināt — 7—12 mārč., kurpes no 1—3 mārč.

Plekdien noslēgs trīs valstu konferenci Londonā, izdodot arī Ipašu komunikā. ASV ģen. Klejs otrdienas vakarā izteicies, ka konference norit ar labiem panākumiem, bet neesot teikts, ka tā izlemšot francu joslās pievienošānu apvienotajām ASV — britu joslām. Pa daļai apspriedes turpināsies Briselē, kur piedalīsies arī Beneluxa valstis.

Bevins atklās 16 valstu konferenci Parīzē 15. martā. Pirms tās notiks starptautiskā apviedrību konference Londonā, kas lems par Maršala plāna atbalstīšanu. Itālu arodorganizāciju centrāle ar 134 balsīm noraidījuši ielūgumu piedalīties šai konferencē.

Benešs atkāpies — šo presē parādījušos ziņu dementē Prāgas radiofons. B. esot gan saslimis un uztraucies savās lauku mājās. Gotvalds paziņojis, ka iespējama parlamenta vēlēšanu atlikšana. Parlamentu sasaukušot 10. martā un tas apspriedīsot virkni jaunās valdības izstrādāto likumprojekta, starp tiem arī jauno vēlēšanu likumu Kompartijas sekretārs Slanekis prasa tīrīšanas vēl pastiprināt. Pabalān tās notiek advokātu un saimnieciskās aprindās. Atleisto un apcietināto skaits nav zināms. Vairāki desmiti bēgļi no Čehoslovākijas pārgājuši ASV joslās robežu.

Ziņu par slēptu līgumu Dānijas un Lielbritānijas starpā dementē daņu valdība. Lielbritānijā vienīgi iepriekš ieroc, un muncija. To pašu valdība darīst Čehoslovākijā, bet vai tāpēc jāslēdz slepena pakts?

Komunisti izlauzīsies cauri Ķīnai uz Japānu un Indonēiju, ja Cankaišekam nekavējoties nepiešķirs vizaz 100 milj. dolaru, — prasījis bij ASV vēstnieks Maskavā Būlits.

Krievi ielūdzinot Somijā savu agentu masas, maskotes par sportistiem vai civilistiem, ziņo ASV prese. Ielūdzināto starpā daudz speciāli apmācītu karavīru. Tā esot sagatavošanās varas pārņemšanas momentam.

Daudz kurināmā — maz tauku

Eitīnas latviešu dzīve un Ipatnības

Netālu no vācu komponista Vēbera sarkanā namīņa Eitīnas pilsētā atrodas kāds prāvs ēku bloks, kam vārtu priekšā aizvilkta resna virve. Te novietota Eitīnas baltiešu nometne, kur savas svešniecības gaļas pavada arī 600 latvieši. Viņu pārstāvis ir Mārtiņš Pakulis, kas atzīmē, ka latviešu skaits Eitīnā nemitīgi pieaug. Sevišķi daudz pārnācēju savā laikā bijis no citām Slēzvigas-Holšteinas nometnēm. Ja vien nometnē būtu pietiekami vieta, pārnācēju netrūktu arī tagad, jo Eitīnas bagātīgi apgādāta ar kurināmo.

Nav jau tā, ka Eitīnā nebūtu bijis sava iedzīvotāju nopūduma, bet tas arvien izliedzinājies. Reiz te dzīvoja slēveni malkālnieki: E. Peifere, T. Vestena, Ks. Bīdica u.c. bet tagad palicis vienīgi doc. Sturms un dziedātāja Kolberga. Bet lauks nometnē ir viesmīlīgi un labprāt uzņem malkālniekus no citurienes. Ar nometnes komandanta kapt. Bella atbalstu šeit viesojušās mūžu lielākas malkālnieku vienības — Mērbekas teātris, Zulkas vīru koris un citas, kas visas labi un sirsnīgi uzņemtas.

Es Eitīnā gribēju sēdēt vēl vienu malkālnieku, par kuru zināju, ka tas noteikti te dzīvo. Bet izrādījās, ka neviens tāda rakstnieka Arnolda Rases nepazīna. Beidzot sadzinu gan pēdas kūdem skolotājam Skujņam, par kuru tāica, ka tas rakstot stāstus, bet grūtības bija ar 69. bloka atra-

šanu. Beidzot, kad sasniedzu meklēto, izrādījās, ka Skujņam un Rasa ir viens un tā pati persona. Vai gan kāds brīnumos, ka rakstnieku viņa 40 gadu mūža svētkos pagājušā pavasarī nometnē neviens neatcerējās!

Būtu savēdi, ja ar kurināmo labi apgādāta nometne rosīgi nekoptu kultūras darbu. Eitīnieši ir lepi un savīem lauksaimniecības kursiem, ko vada agr. Krūmiņš un Skreija un kas pārskolojuši daudzus tautiešus. Nesnauz arī koris, pūtēju orķestris, drāmas kopa un dažādas darbnīcas. Pagājušā vasarā Eitīnas baltiešu DP reprezentējusies ar labi sagatavotu lietiskās mākslas izstādi, par kuru pilnīgas iedzīmitie vēl tagad runā.

Darba akcijas citās zemēs skārušas arī Eitīnā. Uz Angliju aizbraucīši ar 300 DP. Vīri tagad sīevām no turienes sūta saimīšus, bet tikai reti tas ticis tik tālu, lai varētu aicināt turp savu ģimeni. Maza alga, atsevišķa dzīvokļa trūkums, lūk galvenie iemesli, kāpēc ģimenes vēl kovēja Vācijā. Un tomēr, daudzas mātes kļūst domīgas, kad bērnu virtuves ēdienu sarakstā izlasa: zirņu vīra 1—3 g. v. — 20 g. gaļas, 150 g. kartupeļu, 80 g. barības līdzekļu un 1 g. tauku. Sis 1 grams paliek prātā, kad atvados no Eitīnas, un par to jādomā katram, kas redzējis mazo bālos vaiģes skolas solā vai sētē, kur tie rotāļējās ar tukšajām konservu kārbām. Osvalds Akmentīpē

Prof. A. Raistera 60 gadu

1888. gada 2. martā Cēsu apr. Ramkās Sprogos, kā darbīga lauksaimnieka dēls piedzima Augusts Raisters, kas, lai gan citu arodu izvēlējis, savā darbā un dzīvē palicis uzticīgs un tuvs latvju zemei un tās kopējiem, kas viņu izauklējuši.

Nobeidzīs 1916. g. arhitektūras studijas Rīgas Politehniskā institūtā (par diplomdarbu iegūdamas Reinberga prēmiju), Augusts Raisters pievērsās lauksaimniecības būvniecības jautājumu pētīšanai un apstrādāšanai. Nodibinoties Latvijas valstij, arhitektu Raisteru drīz vien aicina par vadītāju Zemkopības ministrijas būvniecības daļai, kur sākas plaša un atbildīga darba pareizā virziena nosprašanās lauku sētu atjaunošanai un jaunsaimniecību celšanai. Bet šinī pat laikā sākas arī viņa darbība Latvijas Universitātē. Tās tapšanas stadijā viņš ir pārstāvis Augstskolas organizācijas padomē, bet 1919. g. decembrī viņu izvēl par docentu Lauksaimniecības fakultātē, kur viņš vada lauksaimniecības būvniecības katedru. Tur arodam vajadzīgās atziņas, zināšanas un pieredzi gūst ne tikai nākamie agronomi, bet arī mežkopji, kultūrtehniķi, geodēti. Šo darbu Augusts Raisters turpinā arī Jelgavā, Lauksaimniecības akadēmijā. Bet nepārtrūkst viņa darbība arī LU: tur viņš arhitektūras fakultātē kļuvis lauku tāsā speciālu kursu lauksaimniecības būvniecībā, bet inženierzi-

nātnu fakultātē — civiltūvniecību, kopā 1940. g. kā ār. profesors.

Prof. Raisters bijis ļoti darbīgs Universitātes pārvaldes organos, sabiedriskās organizācijās. Latvijas arhitektu biedrībā bijis arī priekšsēža amatā. Lai papildinātos zinātnes un aroda pieredzē, vairākkārt apceļojis Vakarēiropas valstīs.

Viņš sarakstījis arī lielu skaitu darbu par celtniecības jautājumiem. Sevišķi izceļama viņa sastādītā rokas grāmata par lauksaimniecības būvniecību. Plašs ir darbu saraksts arhitektūras praksē. Liels skaits pamatskolu, pagastu un biedrību namu, ārstu un lauksaimniecību māju uzcēli pēc viņa projektiem un viņa vadībā, tāpat arī atjaunota Olaines baznīca. Viņa atūrtīgi veidotās būves bez skajuma iekļaujas savā apkārtnē, sasniedzot ne reti tehniskā izpildījuma lauku apstākļos, grūti panākamu līmeņa augstumu.

Nonācis trimdā, prof. Raisters atsaucīgi uzņemas dažādus pienākumus, latvieši lieti kalpodams. Viņu ievēl par LCP locekli, Mērbekas ģimnāzijas direktoru, Baltijas Universitātes profesoru. 1947. gada vasarā pārnāk uz Pinebergu, lai pilnīgi nodotos atkal akadēmiskam darbam. Darbu veikumā un sadzīvē jubiliāre saglabājis savu mierīgo, pārdomāto un izliedzināto nostāju, kas viņu raksturoja arī dzimtenē. Lai pašķirtos gaļas arī nākamajā mūža posmā.

Prof. P. Kundziņš.

Atzīsim kļūdas!

Pirmais mēģinājums konstruktīvā feļetonā, pārskolojoties pie pārskolotā rakstu mācītāja Kalnāzuma

Pārskološanās laikam gan būs vienkāršākā un tomēr spožākā ideja. Kādu esam rakstījuši savas trimdas karogos. Ja kāds tai vēl netic, lai pasēdē dažas naktis tumšā barakā kur nav neviena, kas prastu atjaunot izdegušos elektriskās strāvas drošinātājus. Un kad viņš un 50 viņi likteņa biedri jau būs izmisuši, atmāks vīrs, kas pārskolojoties par elektrotehniķi, un dažās sekundēs nelaimē būs novērstas. Atzīsim savas kļūdas! Gribētos izsūkties līdzīgi kungam Kalnāzumam un vismaz viens no 50 pārskolosimies par elektrotehniķi. Vēl jo vairāk tāpēc, ka kāds tautietis no Anglijas vēl nesēn presē rakstīja, ka pelna labu naudu, strādādams par metinātāju, kādam arodam pārskolojoties trimdā.

Tomēr visi šie piemēri izāķst kā sniegs pavasarja saulē, kad pārskološanās jautājumu aplūko kungs Kalnāzums žurnālā „Trīs zvaigznes” 26/27. n. rā. Sis kungs, kas, kā lieka, pats trimdā pārskolojoties par rakstītāju, brēc gvaltes par latviešu garīgo nonivelēšanu, jo ar pārskološanās no juristiem, ārstiem, malkālniekiem gribot iztēlēt amatniekus. Notikusi kļūme: Kalnāzums pārskolojoties nepareizi virzienā, gājis tāieni to ceļu, no kā citi grib baidīt — ne pavirzības. Vai labāk nevajadzēja izvēlēties metinātāju vai elektrotehniķi arodū? Vai labāk nebija atzīt pašam savu kļūdu, pirms to prasī no citiem?

Katrs zina, ka ne ārsts, nedz jurists, vēl nebūt nonivelēsies, ja uz laiku raks grāvjus, lēpis motorus vai vērs kokvilnu. Mēs zinām, ka amerikāņu rakstnieku vecākā paudzē nav gan drīz neviena, kas dzīvi nebūtu sēcis ar nekvalificētu fizisku darbu. Ja arī emigrācijā mēs uz laiku nokāpsim pašā apakšē, velti mūs baidīt ar nīvelēšanās pūsi. Tā sāktos tikai tad, ja ārsti vai juristi tikotu pēc grāvrača darba vai arī, ja latviešu grāvrača dēls vairs netiekots kļūt par skolotāju vai mācītāju. Drīzāk laikam diena kļūtu par nakti, nekā iestātos tāds stāvoklis.

Bet ko Kalnāzums? Viņš apgalvo, ka pat mācītis latviešu lauksaimnieks izrādījis nepiemērotu zemkopis Beļģijā, kur citi klimatiskie apstākļi un darbs pašiem. Vai nav brīnumos, ka šādi pat lauksaimnieki strādā Brazīlijā, nēmar nesajukdami ja tur zieme tad, kad mums vasara. Liekas gan, ka līni vai cukurbietes prasa puslīdz vienādu minerālmēsluojumu visās zemēs un arī sviests vai cukura pagatavošanas tehniskais process visur ir vienāds.

Sākusis K. keram pie pašiem pārskološanās pamatiem un prasa, vispirms izpētīt, kurp dosimies, un tikai tad mācīties. Teorētiskas zināšanas vien nederot. Jāsaubās, vai viņam būtu kāds piekritējs, ja zinām, ka tapinotus zābakus pēc vienādiem pamēriem taisa visā pasaulē, tāpat ka ierīko elektrisko apgaismošanu, remontē auto motorus, audzē kviešus un vērsus.

Citā lieta — šaurāks speciālizēšanās, ko sarežģītos tehniskos procesos var dot vienīgi prakse. Vācijā, piem., ir automēchanikā, kas remontē tikai Adlera firmas mašīnas, kurās viņi pazīst kā savus piecus pirkstus. Bet vai tāpēc Adlera mehānikā lai būtu tikpat liels nevēģa kā zvāriņnāts ģ. amatvedis, kad tam jāstājas pie citas firmas auto, to lai labāk prasām kungam Kalnāzumam.

Tālākie viņa prātojami gluži anekdotiski. Ko darīst amatnieks, ja nonāksot zemē, kur uz viena km dzīvo 150—300 cilvēku, kamēr Latvijā bijis tikai 30. Vai nav viena svētš Lestene ar tādu prātošanu, jo katrs amatnieks taču zina, ka ir labāk, ja viņam kļentū vairāk. Bez tam DP taču alicha uz Austrāliju, Kanadu, Franciju, kur cilvēku vēl arvien par maz. Kāda konkurence var būt drēbniekam Anglijā, ja tur EVW sūdzas par sliktu uzvalka pašūšanu, vai lauksaimniekam, ja tas tikai tiek pie zemes? Vai Sibīrijā krievi izkonkurēja latviešu zemnieku? Vai tas var būt noticis Brazīlijā, ASV, Kanadā? Dzīves pieredze gan rāda pavisam ko citu nekā kunga K. argumenti, šie pavirzās pārskološanās kļūmīgie rezultāti.

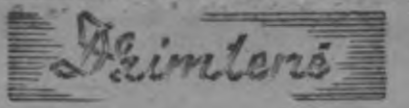
Totiesu K. nenofēdzami spēj vienu. Viņš uzbrūk LCP un LCK par nespēju emigrācijas plānošanā un darba jautājumā. Bet šavus spēkus un gudrību nodot viņu rīcībā K. negrib. Rodas aizdomas, ka arī tur viņu nēņem nopietni. Tāpēc nobeigsim šo konstruktīvā feļetona mēģinājumu ar saukliem, uz ko mūs pamudinā pats kungs K. Laiks atkaloties un sākt pārskološanos rakstīšanā ar to, ko dara Tīmeišs, vai arī atmetst hiperboliskos žestus un trenēties par feļetonistu. Tad varēs cerēt uz lielākiem panākumiem.

Lai dzīvo savu kļūdu atzīšanai

Lai dzīvo reinvāldu tīrīšanas un grīnberģu reinzāģumošanai

Lai dzīvo solīptiskā pasaules uzskata mūnīgās un nemānīgās fikcijās!

Bērtulis Bedeicis

Nesen ievēlētā Rīgas pilsētas padome sanākusi uz savu pirmo sesiju. Padomē pavisam 282 deputāti, no kuriem 168 komunistu partijas biedri un kandidāti. Par padomes priekšsēdi ievāģēts partijas Rīgas komitejas sekretārs Lečis, bet par sekretāru — Anna Sakse. Izpildu komitejā ievēlēti: Arnolds Degļavs (priekšsēdis resp. pilsētas galva), Pupurs un Kelle. Ziņojumā Degļavs norādījis, ka Rīgā kara laikā nopostītas 155, bet bojātas 2746 dzīvokļu ēkas. To atjaunošana un remonts neapmierinot, tāpēc pilsētas celtniecība grozāma pašos pamatos.

Zaķu salā Rīgā ierīko tīrus laukumu, kuram apkārt cels sētu. Centrāl-tirgus direktors Būfirs norāda, ka tirgū gata palētinājusies par 30%, piens par 50%, lētāki arī milti. Zemnieki katru dienu tirgū ierodoties ar saviem produktiem.

Laikraksts „Sovetskaja Latvija” kritizē artēlu dabu. Kāds kombināts saražojs 6000 ēkītavu, kuras neviens nepērkot, jo tās esot brāķis. Brāķa preces lielā vaļūmā saražojs arī artēlis „Bērnu draugs”. Remonti esot dārgi un slikti. Strādniekiem jāstrādā bez jēbkādām palīgierīcēm. Vāji attīstoties arī kūdros ražošana. Vairāku fabriku strādniekus slikti apgādājo ar maizi. Slikti sagatavotas mašīnas un kopmītnes Rēzeknes un Olaines kūdras fabrikās. Lasi celtu produkciju, šai nozarē uzsākta jauna strādnieku vervēšana. Savervētos strādniekus novietosot kopmītnēs.

Komjaunatnes CK sekretārs Berklavs referātā norādīja, ka rūpnīcībā iesaistīti jaunatne bieži spiesta dzīvot kopmītnēs, kur ne viss esot piemērots kulturālā dzīvei. Dažās kopmītnēs vajagot nevien apkures un apgaismošanas, bet arī sporta spēļu un mākslas palīdzības. Neapmierinošas kopmītnes esot Zaslauka maunifaktūrā, ostā, kuģu remontu rūpnīcā u. c.

Komunistu manifesta 100 gadu atceres aktā Latvijas zinātnu akadēmijā notikums svinīga sēde, kurā runājis akadēmijas īstenais loceklis prof. Valeskļins un partijas CK vēstures institūta dir. Kauliņš.

Uz Latvijas dzelzceļiem par stacionāriem februārī izvirzījusies mašīnisti un depo amatnieki — Melākins, Ivanovs, Puzovs u. c.

